

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1577
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.9.2023/36
Karar Numarası : 2023/659

Başvuran : 1- A.D.
2- V.Ş.
3- A.T.
4- M.Y.
5- S.M.
6- E.D.
7- R.D.
8- M.B.
9- M.Ö.M.

Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Müdürlüğü
Muhatap Adres : Kuruçay Mah. Şehit Ümit Çetingöz Sk. No:8 14030 Merkez/Bolu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sohbet hakkı ile yayınlardan yararlanma hakkının sınırlandırıldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuranlar, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Buldukları Kurumun Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 45/1 No'lu Genelge'sine aykırı olarak diğer mahpuslar ile sohbet edebilme haklarını sınırlandırdığını, bu duruma sebebiyet veren kişilerin Kurum Müdürü E. K. ile Kurum İkinci Müdürü N. Ö. olduğunu, Kurumda doğabilecek muhtemel sorunlardan da söz konusu kişilerin sorumlu olacağını,

b. Kurumun bir mahpusun koğuştta yalnızca üç kitap bulundurma hakkına sahip olduğunu belirttiğini, ayrıca İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile kitap okuma haklarının sınırlandırıldığını iddia ederek; sohbet hakkı ile yayınlardan yararlanma hakkına ilişkin mağduriyetlerinin giderilmesini talep etmektedirler.

3. Muhatap Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. İdare ve Gözlem Kurulu tarafından verilen 23/9/2022 tarihli karar ile; mahpusların koğuştlarında bulundurabilecekleri yayınların aramalarda yaşanan güçlükler ile koğuşt düzenini bozması, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün belirli aralıklarla kurumlara gönderdiği yazılarda kitapların barikat kurma, yangın çıkarma

gibi amacı dışında kullanılması ve güvenlik zafiyeti doğurması nedeniyle koğuşlarda bulundurulacak yayınların üç adet kitap posta/kargo/ziyaretçisi tarafından mahpusa gönderilen, geriye kalan dört adet kitap ise Kurum Kütüphanesi ve İl Halk Kütüphanesinden talep edilen kitaplar olmak üzere toplam yedi adet olmasına, ciltli kitapların bir adet olarak sayılmasına, ilahi dinlere ait kutsal kitaplar ile aktif öğrenciliği bulunan mahpusların ders kitaplarının belirtilen sayıya dahil edilmemesine, mahpuslara gelen yayınların gerekli incelemeler yapılarak hakkında mahkemelerce yasaklama kararı olmayan ve Eğitim Kurulunca verilmesinde sakınca görülmemesi halinde Kurum görevlilerince mahpuslara teslim edilmesine, mahpuslar tarafından okunan yayınların posta/koli veya ziyaretçileri ile dışarıya gönderilmesine, biriktirildiği ve amacı dışında kullanıldığı tespit edilen ve süresi geçmiş süreli yayınların koğuşlardan alınmasına dair karar verildiği, ayrıca koğuşta yalnızca üç kitap bulundurma hakkına sahip olduklarına dair iddianın asılsız olduğu,

b. İdare ve Gözlem Kurulu tarafından verilen 25/5/2022 tarihli karar ile; Kurumun Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu olması, mahpusların birçoğunun terör örgütü mensuplarından oluşması veya tehlikeli hükümlü statüsünde olması, mahpusların sohbet sırasında gruplaşmaya giderek organize olmaları neticesinde aldıkları ortak kararlar doğrultusunda slogan atma, kapı vurma, açlık grevi ile görevli memurların rehin alınması ve memur/mahpuslara karşı fiziki saldırı ve yaralama eylemlerinin vuku bulması sebepleriyle Kurumun ve mahpusların güvenliği için sohbet faaliyetlerinin 3 kişi ile sınırlandırılmasına, Kurumda barındırılan mahpusların tek ve üç kişilik odalarda barındırılmasına, tek kişilik odalarda barındırılan mahpusların diğer tek kişilik odalarda kalan mahpuslar ile aynı havalandırma bahçesini kullandıkları ve orada birbirleriyle sohbet edebildikleri göz önünde bulundurularak sohbet faaliyetleri için ayrı bir ortamın tahsis edilmesine gerek olmamasına, Kurumun iç güvenliği başta olmak üzere yukarıda sayılan nedenlerden dolayı mahpusların sohbet amacıyla koğuşlarından çıkarılmamasına, başka mahpuslarla sohbet etme imkanı bulamayan mahpusların mağdur olmamaları için bu husustaki taleplerinin ayrıca değerlendirilmesine dair karar verildiği ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvurular tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Dilekçelerindeki iddia ve taleplerini yenilediklerini, Kurumun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün Genelge'sini ortadan kaldırmak suretiyle suç işlediğini, Genelge'de sohbet saati düzenlemesinin *10 saati aşmamak kaydıyla* şeklinde belirtilmesine rağmen Kurumun aynı koğuşta üç mahpus buldukları ve sohbet ettikleri sebep gösterilerek sohbet haklarına sınırlama getirdiğini, Kurum tarafından ifade edilen güvenlik sorununun sohbet haklarına sınırlama getirildiğinde yaşandığını, 10 saat sohbet hakkının tanındığı salgın öncesi dönemde güvenlik sorununun olmadığını,

b. Kurum ve İl Halk Kütüphanelerinde talebi karşılayacak yayının mevcut olmadığını, ailelerinin ayda bir kez gelebildiği açık görüşlerde kitapların alınmadığını, Kurumun kitapları yılın tek rakamlı ayları ile özel günlerde alarak sınırlandırdığını ve kitapların yılın tek rakamlı aylarının birinci ve yedinci günleri arasında kargoyla gönderme zorunluluğu getirmek suretiyle kitapların gönderilmesine engel olmaya çalıştığını, aboneleri oldukları dergileri vermediklerini iddia etmekte; sohbet hakkı ve yayınlardan yararlanma hakkına ilişkin mağduriyetlerinin giderilmesini talep etmektedirler.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde: "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun görevleri arasında sayılmıştır.

6. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." ve sekizinci fıkrasında yer alan "9'uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır." delaleti ile özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hüküm altına alınmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; ... yönlerinden incelenir.(...)"

8. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

11. "Adaletin gereklerine, kurumun güvenliğine ve düzenine uygun olmak koşuluyla, bedelini kendisinin ya da üçüncü bir kişinin ödemesi halinde, mahpusların kitap, gazete, yazılı materyaller ve diğer boş zaman araçlarını edinmesine izin verilir." (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları, 70/175 , 17/12/2015, Kural 117).

12. "Spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarını kapsayan eğlendirici fırsatlar yaratılmalıdır ve mümkün olduğunca mahpusların bu etkinlikleri organize etmelerine izin verilmelidir." (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Bakanlar Komitesinin Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Tavsiye Kararı, Rec(2006)2-rev, 1/7/2020, Karar 27.6).

13. "... yüksek güvenli cezaevinde hükümlü olarak bulunan başvurucunun odasında bulundurduğu kitap sayısının on ile sınırlandırılması ile elde edilmek istenen oda ve koğu düzeninin

sağlanması amacıyla ulaşmak için yapılan sınırlama işleminin ölçülü olmadığı söylenemez. ...” (AYM, Özkan Kart, B. No:2013/1821, 5/11/2014, para.56.).

14. “...Yüksek güvenlikli bir cezaevinde tutulan mahkûmun beden ve ruh sağlığı için uzun süre veya süresiz sosyal yalnızlaştırmaya maruz bırakılmaması elzemdir. Ancak tek başına tutma veya tecrit olarak adlandırılabilir bir yalnızlaştırmadan bahsedebilmek için sohbet imkânının kısıtlanmasından öte mahkûmun diğer tüm iletişim imkânlarının da elinden alınması gereklidir. Mahkûmların daha uzun süreli sohbet imkânından yararlandırılması maruz kaldıkları güvenlik rejiminin sıkıntılarını azaltmak için önemlidir. Ancak bu hususun güvenlik gibi cezaevi için kaçınılmaz gerekçelerle kısıtlanmasının tek başına başvurusunun “insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye” tabi tutulduğu veya tek başına kalma tedbirinin işlediği suçun niteliği nedeniyle yüksek güvenlikli bir cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde başvurusunun katlanması gereken elem seviyesinden daha fazla bir eziyet seviyesine ulaştığı söylenemez. ” (AYM, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014, para.46.).

15. Başvuranların bir mahpusun sadece üç kitap bulundurma hakkına sahip olduğuna dair iddiası hakkında muhatap Kurum tarafından mezkûr iddianın asılsız olduğu, İdare ve Gözlem Kurulu tarafından alınan karar gereği amacı dışında kullanılan yayınların güvenlik zafiyeti doğurması nedeniyle sınırlandırıldığı, mahpuslara gelen yayınların verilmesinde sakınca görülmemesi halinde Kurum görevlileri tarafından mahpuslara teslim edildiği, mahpuslar tarafından okunan yayınların posta/koli veya ziyaretçileri ile dışarıya gönderildiği, biriktirildiği ve amacı dışında kullanıldığı tespit edilen ve süresi geçmiş yayınların koğuşlardan alındığı ifade edilmiştir. Sohbet haklarının kısıtlandığı iddiasına yönelik olarak ise İdare ve Gözlem Kurulu tarafından alınan karar gereği Kurumun Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu olması ve başta Kurumun iç güvenliğinin sağlanması amacıyla, mahpusların tek ve üç kişilik odalarda kaldığı, tek kişilik odalarda kalan mahpusların diğer tek kişilik odalarda kalan mahpuslar ile aynı havalandırma bahçesini kullandıkları ve orada birbirleriyle sohbet edebildikleri göz önünde bulundurularak sohbet faaliyetleri için ayrı bir ortamın tahsis edilmesine gerek olmadığı, mahpusların sohbet faaliyetlerinin üç kişi ile sınırlandırıldığı ve sohbet amacıyla koğuşlarından çıkarılmadığı ifade edilmiştir.

16. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “İnfazda temel amaç” başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

“(1) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır.”

17. 5275 sayılı Kanun'un “Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları” başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(1) Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Bu kurumlarda bireysel veya grup hâlinde iyileştirme yöntemleri uygulanır. (.)”

18. 5275 sayılı Kanun'un “Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı” başlıklı 62'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. (2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki

meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz. (3) Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez. (...)"

19. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı" başlıklı 77'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarının ilk haftasında ve dinî bayramlarda, her yıl 31 Aralık günü yılbaşı sayılarak yılbaşında veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği ve kişilerin sağlığı için tehlikeli olmayan bir hediye kabul etme hakkına sahiptir. (...)"

20. 12/7/2005 tarihli Bakanlık Oluru ile yürürlüğe giren Ceza ve İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi" başlıklı 30'uncu maddesi şöyledir:

"Oda veya koğuştaki okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan süreli ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilir. Verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğu düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenir. "

21. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün "Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler" konusu ile yayınladığı 45/1 No'lu Genelgesi'nin "Ortak Etkinlikler" başlıklı 3'üncü bölümü şöyledir:

"(1) Hükümlü ve tutuklular işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme programları çerçevesinde eğitim, spor, meslek kazandırma ve çalışma ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılırlar. Bu faaliyetler yüksek güvenlikli kurumlar ile diğer kurumların yüksek güvenlikli bölümlerinde on kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde yürütülür. Programların süresi ve katılacak hükümlü tutuklu sayısı her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınarak idare ve gözlem kurulunca belirlenir. İyileştirme programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlü ve tutuklular yönünden bu uygulamaya son verilebilir veya gerekli değişiklikler yapılabilir.(...)
(13) Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir.(.)"

22. Başvuranların yayınlardan yararlanma haklarının sınırlandırıldığı iddialarına yönelik muhatap Kurum tarafından İdare ve Gözlem Kurulunun 23/9/2022 tarihli kararında mahpuslara verilecek yayın adedinin Eğitim Kurulu Kararı ile belirlendiği ifade edilmiş ancak muhatap Kurumun cevabi yazı ve eklerinde Eğitim Kurulu Kararının yer almadığı tespit edilmiş, bu sebeple Kurumdan söz konusu Kararın iletilmesi talep edilmiştir. Muhatap Kurum tarafından 11/1/2023 tarihinde iletilen 23/9/2022 tarihli Eğitim Kurulu kararında, koğuşlarda bulundurulacak yayınların 3 adet kitap posta/kargo/ziyaretçisi tarafından mahpusa gönderilen, geriye kalan 4 adet kitap ise Kurum Kütüphanesi ve İl Halk Kütüphanesinden talep edilen kitaplar olmak üzere toplam 7 adet

olmasına dair karar verildiği bilgisine ulaşılmıştır. Başvuranların sohbet haklarının sınırlandırıldığı iddiasına yönelik ise İdare ve Gözlem Kurulunca karar alındığı belirtilmiş olup Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 45/1 No'lu Genelge'sinde de iyileştirme programlarına ilişkin usul ve esasların, güvenlik açısından tehlike oluşturup oluşturmadığı değerlendirmesinin yapılması suretiyle İdare ve Gözlem Kurulu tarafından belirlendiği açıklanmıştır. Sonuç olarak, yüksek güvenliklili niteliğe haiz Kurumda güvenliğin sağlanması amacıyla yönelik Eğitim Kurulu ile İdare ve Gözlem Kurulunca alınan kararların yerinde olduğu ve başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlaline varan bir uygulama bulunmadığı değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/9/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye